

# چهل تکه با هنر استغرابی



شاره

خود آورده است: «هنر طراحی، که از هنرهای دستی زنان ایرانی به شمار می‌آید، در ابتدا مانند بسیاری از هنرها برای رفع نیاز طراحی شد اما به مرور با ذوق و سلیقه زنان ایرانی زمینه ایجاد دست‌ساخته‌هایی زیبا و دیدنی را فراهم آورد. چهل تکه انواع مختلفی دارد و در جای جای کشور پهناور ما، به روش‌ها و اشکال مختلف دوخته می‌شود.»

مقاله حاضر، گزارشی از پژوهش خانم نرگس بزرافکن، دبیر هنر از استان خوزستان، به راهنمایی آقای بهمن زارعیان است که در سال ۱۳۸۷ به انجام رسیده است. مطالعه از نوع توصیفی و عملی است و در آن علاوه بر معرفی یکی از رشته‌ها و گرایش‌های مهم صنایع دستی یعنی «چهل تکه»، به نقش و جایگاه ویژه زنان در این رشته اشاره شده است. پژوهشگر در بخشی از پژوهش



در این پژوهش، پژوهشگر به بررسی انواع چهل تکه می‌پردازد و ابتدا انواع پارچه و سپس انواع نخ را معرفی می‌کند. پس از آن به بررسی اجمالی طرح‌ها و نقش‌های دورهٔ هخامنشی، اشکانی، ساسانی و دورهٔ اسلامی، انواع رودوزی‌های سنتی ایران چون تکه‌دوزی، لندره‌دوزی و خاتمی‌دوزی می‌پردازد و در ادامه، روش‌های تکه‌دوزی را، که شامل روش ساده، معرق، ضخیم‌دوزی و برشی، نمدی و مرصعی است، معرفی می‌کند. در انتها نیز ضمن نشان دادن یک نمونه چهل تکه، روش دوخت آن را آموزش می‌دهد. نمونه‌ای از چهل تکه که مورد توجه محقق قرار گرفته، مدلی است که در استان خوزستان و اغلب در شهرهای شوشتر و دزفول دوخته می‌شود و مورد استفاده قرار می‌گیرد. وی در مورد نحوهٔ دوخت چهل تکهٔ مورد نظر چنین آورده است: «در این روش ابتدا پارچه‌های انتخاب شده را، که متناسب با ذوق و سلیقهٔ هنرمند و برخاسته از احساسات اوست، به صورت مربع‌هایی برش می‌دهیم. اندازهٔ مربع‌ها با توجه به ریز و درشت بودن تکه‌ها متفاوت و گاهی به صورت تلفیقی از کوچک به بزرگ یا برعکس است. مربع‌های برش‌خورده را از قطر تا می‌کنیم، در حالت لوزی قرار می‌دهیم و از قطر افقی لوزی دوخت می‌زنیم. این تکه به صورت دایره دوخته می‌شود؛ به این ترتیب که از مرکز دایره، دوخت تکه‌های مثلثی



## با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های دانش‌آموزی  
(به صورت ماهنامه، هفت‌شماره، هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند)

- رشد کودک** - برای دانش‌آموزان ابتدایی و پایه اول دوره ابتدایی
- رشد خواتون** - برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره ابتدایی
- رشد دانش‌آموزان** - برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره ابتدایی
- رشد نوجوان** - برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی تحصیلی
- رشد جوان** - برای دانش‌آموزان دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی

**مجله‌های بزرگسال عمومی**  
(به صورت ماه نامه و هفت‌شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- رشد آموزش ابتدایی - رشد آموزش ابتدایی تحصیلی - رشد تکنولوژی آموزشی - رشد هنر سه‌بعدی - رشد مدیریت مدرسه - رشد معلم

**مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی**  
(به صورت فصلنامه و چهارشماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- رشد پروان (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی تخصصی)
- رشد پروان متوسطه (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه)
- رشد آموزش قرآن
- رشد آموزش معارف اسلامی
- رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر
- رشد آموزش مشاور مدرسه
- رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی
- رشد آموزش تاریخ
- رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان و رشد ابتدایی ریاضی
- رشد آموزش هنر و تفریح
- رشد آموزش شیمی
- رشد آموزش زیست‌شناسی
- رشد آموزش زمین‌شناسی
- رشد آموزش فلسف و عرفانی
- رشد آموزش پیش‌دانشگاهی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان آموزش عالی، دانش‌جوین، مراکز تربیت معلم و رشته‌های دیگری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

تلفنی: تهران - خیابان ابراهیم‌سپهر شمالی - ساختمان صدرا ۴  
آموزش و پرورش - پلاک ۴۴۴ دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

تلفنی و فکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۲۷۸



شکل را به صورت چرخشی شروع می کنیم. در هر دور تعداد تکه ها بیشتر می شود و تا رسیدن به اندازه دلخواه ادامه می یابد. ما این تکه ها را به صورت ریتم رنگی اجرا می کنیم که از رنگ قرمز شروع می شود و درجات رنگی را به سوی زرد سوق می دهیم. در واقع، با این انتخاب رنگ هم می خواهیم گرمای دل و صمیمیت مردمان این خطه را نشان دهیم و هم دست ساخته ما، با رنگی که دارد نشان دهد که از یک سرزمین بسیار گرم آمده و پیغام رسان خون گرمی و صمیمیت مردمان آن منطقه است. دوخت متن یا پس زمینه این چهل تکه به صورت چهل تکه نامنظم اجرا می شود و سعی بر آن است که از یک بافت و رنگ سنتی استفاده شود».

ویژگی هنر دستی چهل تکه دوزی مانند بسیاری از صنایع دستی کارایی مصرفی آن است و به همین دلیل، این هنر جزو گروه هنرهای کاربردی قرار می گیرد. خوشبختانه هنر چهل تکه دوزی همچنان در عرصه حیات اجتماعی مردم کشور ما

حضور دارد. بدیهی است تداوم تولید صنایع دستی از سوی زنان متعهد و هنرمند ایرانی و گسترش آن می تواند ضمن حفظ و تقویت مبانی ارزشی فرهنگ ایرانی- اسلامی، در ایجاد اشتغال مولد و رفع بخشی از نیازهای جامعه نیز مؤثر و مفید باشد.



پژوهشگاه  
مرکز ملی حمایت از کار و سرمایه ایرانی



تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

برگ اشتراک مجله های رشد

نحوه اشتراک:

شما می توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۱۲۳۰۰۰ بانک تجارت، شعبه شماره آزمایشی کد ۳۹۰۵ در وجه شرکت است از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

- 1- مراجعه به وبگاه مجلات رشد، آدرس: [www.rushd.com](http://www.rushd.com) و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات قبضه واریزی.
- 2- ارسال اصل قبضه بانکی به همراه برگه تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کمی قبضه را لازم خود نگه دارید).

نام مجلات درخواستی:

- نام و نام خانوادگی:
- تاریخ تولد:
- تلفن:
- نشانی کامل پستی:
- استان:
- شماره قبضه:
- پلاک:

- عنوان:
- منبع پرداختی:
- شماره پستی:
- پلاک:

در صورتی که قبلاً اشتراک مجله بوده اند، شماره اشتراک قبلی را ذکر کنید:

امضا:

نشانی: تهران، صندوق پستی انجمن رشد، ۱۱۹ ۱۳۵۴۵

www.rushd.com.ir

وبگاه مجلات رشد:

• آدرس: تهران، خیابان ولیعصر، پلاک ۱۴، ۷۳۳۳۱۷۱۲۰۰۱، ۷۳۳۳۱۳۵۲

- هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (بسته شماره): ۱۳۰۰۰۰ ریال
- هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (بچه شماره): ۸۰۰۰۰ ریال